

Hayalettin Özkazanç'tan Resimli ve Faideli Hikayeler

İsa Kuru'nun Hikayesi

Aklım şarkının namelerine takılmış olmalı; garsonu duymamışım. 'Özür dilerim' dedim, garson 'önden çili almak istermisiniz ?' diyerek tekrarladı. Geçenlerde yediğim çili fazla acılı gelmişti, midem yanmıştı: bir daha o çileyi çekmek istemedim. Garson masadan uzaklaşır uzaklaşmaz, kızım sordu: 'baba, çili kırmızı mı demek ?' 'Nereden çıkardın bunu kuzum?' diye sormama gerek kalmadan; 'çili fasulyesi kırmızı fasulye, çili biberi acılı kırmızı biber ise; ben de çili = kırmızı diye düşündüm' diye cevap verdi. Yüzündeki alaycı gülümsemeden bu konuyu gizli gizli çalıştığını ve benimle aşık atmak istediğini anladım. 'Evet' dedim, 'çili kırmızı anlamına gelir, ama o kadar zorlamaya gerek yok, adı üzerinde çili çile anlamına da gelir' Yani 'Çili biberi çile biberidir, acı çektirir. Çili fasulyesi de çile çektirir ancak fasulyenin çilesi sosunun acılığında değil gazının zorlayıcılığındandır.' Kızımın yüzündeki hınzır gülümseme kayboldu, gözlerinde hafif bir endişe sezdim. Bu endişe yakacaksınız ve erzaksız olarak kara kışı nasıl atlatacağını düşünen insanın endişesi ile kıyaslanınca solda sıfır kalırdı.

Çili Biberi: Çile Biberi ? : Şili Biberi ?

Çili biberi kırmızıdır ancak asıl özelliği acı olmasıdır. Ana vatanının Güney Amerika olduğu düşünülen bu biberin Kolomb sonrasında eski dünyaya geldiği ve hint diyarına gerçek acıyı tattırdığı düşünülmektedir. Kuzey Amerika'da kırmızı fasulyeye bolca kıyma eklenerek yapılan popüler bir çorbayaya acı katmak için de çili biberi kullanılır. Kuzey amerikalılar bu geleneği güney komşuları olan meksikalılardan öğrenmişlerdir, ancak çili biberi Meksika'ya Güney Amerika'dan gelmiştir.

Şili, çili biberinin anavatanı Güney Amerika'da yer alan bir cumhuriyettir. Resmi dili ispanyolca olan Şili devleti kendini 'República de Chile' olarak adlandırır. Biz türkçede Şili diyoruz, ancak sanmayın ki Chile ispanyolca kökenli bir sözcüktür. Şili ismi Şili'deki yerli dillerinden ödünç almış bir isimdir. Bolivya ve Peru'da ve daha küçük topluluklar halinde Şili'de kendini Aymara olarak adlandıran bir halk yaşamaktadır. Aymara halkı Şili'nin kuzeyinde yer alan Atakama çölünün güneyindeki toprakları 'dünyanın sonu' anlamına geldiği düşünülen 'şili' sözü ile anıyorlarmış. Atakama çölü dünyanın en kurak çöllerinden birisi olmasına ve çok sert bir iklime sahip olmasına rağmen insanoğlu bu çölde çok eski zamanlardan beri yaşamayı becermiş. Hatta, dünyada şu ana kadar bulunan en eski mumyalar Atakama çölünde bulunmuş ve yaklaşık 7000 yıllık oldukları düşünülüyor. Atakaman çölü civarında Atacameño, Aymara, Chinchorro, Diaguita gibi yerli kavimlerin hala yaşamaya devam ediyorlar ve bu antik mumyalar daha çok Çinçoro kabilesi ile ilintilendiriliyor.

Atamakan Çölü: Atamakan Çili olmasın sakın ☺

Şili'de Aymara diline kıyasla daha yaygın olarak konuşulan başka bir yerli dili daha var: Quencha. Bu dil İnka yapılanmasının egemenlerinin dili olduğu için Aymara diline kıyasla daha yaygın olarak konuşuluyor. Ansiklopedi 'İnkalar Río Aconcagua'nın güneyindeki toprakları, görece soğuk iklime ve karlarla kaplı Andlar'a dayanarak kar anlamına gelen Tchili (çili) diye adlandırır' diye yazıyor. Quencha ve Aymara dillerinin ve halklarının birbirleri ile akraba olduklarını da vurgulayalım. And dağlarında hala milyonlarca insan tarafından kullanılan bu dillerin ne Amerika kıtasında ne de eski dünyada akrabası olmadığı düşünülüyor. Biz böyle düşünmüyoruz. Quencha dilinde türkçe, lazca ve acemce ile ortak onlarca ses ve söz tespit ettiğimiz için, biz bu dillerin

bizimle, eski dünya ile, bir ilgisi olduğunu 'biliyoruz.' Bu ilginin ve ilintinin peşinden hikayeye devam ediyoruz. Aymara dilinde 600'e yakın sözcüğün ermeni dili ile ortak olduğunu iddia edenler olduğunu da biliyoruz. Ancak, şahsen bu çalışmalarını görmediğimiz için burada bu detay konusunda daha fazla laf etmiyeceğiz.

Ne demişler: bir lisan bir insan, iki lisan iki insan! Lisan bilmek güzel bir şey, türkçe bilmek daha da güzel bir şey. Türkçe 'eski' bir dil olduğunda dolayı, çok ince bazı ayrıntıları türkçe ile okumak mümkün olabiliyor. Mesela, bir ülke olarak şili isminin çili biberi ile hiç bir ilişkisi olmadığını kanıtlamak için türkçe bilmeyenler şu hususu bizim gözümüze sokuyorlar. Diyorlar ki 'bu kelime Orta Amerika Aztek Dili Nahuatl'dan gelir. Chili ve bundan yapılan salsaya Şili İspanyolcası'nda aji denir.' Bunu yazanın eline sağlık, biz de zaten bunu diyoruz: şili ülkesi, çili biberi ve çile çekmek bağlamında şili = çili = çile aynı ses ve anlamdan kaynaklanmış kullanımlardır. Türkçede günümüzde çile sesi ile karşıladığımız bu kavram acı, açlık vb. anlamlara gelmektedir.

Kafanızın karışmaya başladığını seziyorum. Ne var ki kafanızı biraz daha karıştırmam gerekecek. Kafanızın karışması, başınızın dönmesi yavaş yavaş midenizi bulandırmaya başlayacak, bunu da biliyorum. Ancak, bu insanoğlunun çıplak gerçekle karşılaşınca verdiği anlık bir tepkidir, geçicidir ve ne yazık ki kalıcı bir etkisi yoktur. Mideniz hiç bulanmıyorsa, gerçek ve kurgu arasındaki farkı hiç bir zaman anlamamışsınız demektir.

Kuzumun çili = kırmızı tespitinin hakkını vermek için ise, quencha dilinde 'kar/kış/soğuk' anlamına gelen tchili (çili) sözcüğünden iz sürmeye devam edelim. İngilizce bilenler, chill (çil) sözcüğünün üşüme/titreme/ürperme anlamında olduğunu bilirler. Ancak, bir şekilde acıya bağladığımız çile'nin karla kışla ilgisini daha da sağlamlaştırmak için azeri türkçesinden yararlanacağız. Azeriler kafkas dağ silsilesinin güneyinde yaşayan kalabalık halklardan birisidir. Azeri dili yalnızca Azerbaycan'da değil, kuzey-batı İran'da da çok yaygın olarak konuşulmaktadır. İran kültürünün ayrılmaz bir parçası olan Yalda Gecesi farisilerce Shab-e Yalda, azerilerce Shab-e Chelleh olarak ya da azerice söyler isek Çilla Gejesi olarak kutlanmaktadır. Kış gündönümü olan 21 aralığı 22 aralığa bağlayan bu mübarek gecede iranlı aileler yakınları ile birlikte toplanırlar ve bir ziyafet ile bu geceyi kutlarlar. Bu kutlamaların İran coğrafyasının kadim bir kültürü olan ateş/güneş tapımı ile ilgili olduğunu düşünenler vardır. Ancak, bu ritueli şuursuz bir tapım olarak değerlendirmek hiç de doğru olmayacaktır. Çille gecesi derin kışın, yani zemheri(summer ?) döneminin başlangıcıdır. Azeriler çille döneminin iki evreden oluştuğunu düşünürler. Büyük coşku ile kutladıkları çille gecesi ile 21 aralıkta büyük çille başlar. 40 gün süren büyük çille'nin ardından gelen küçük çille ise şubatın başından ilk cemrenin düştüğü 20-21 şubata kadar olan yaklaşık 20 günlük süreçtir. Kısacası çille iraniler için 60 günlük derin kış dönemidir. Ne 21 aralık tarihinin, ne de bunun ardından gelen 60 günlük çille dönemin rasgele seçilmiş olduğunu söyleyemeyiz. Doğanın hikmetine vakıf olan derin atalarımız 21 aralığın kış gündönümü olduğunu çok net olarak biliyorlardı. Hatta bu günü yakalamak için rasathaneler kurmuşlardı, ki Stonehenge bu rasathanelerin ilkel formlarından bir tanesidir. Zigguratlar ve piramitler

ise daha sofistike bir mimariye sahip olsalar da ritualistik yönleri ön plana fazlaca çıkmış olan rasathanelerdir. Çille hesapları (Stonehenge'deki atalarımız buna yule (yıl ?) hesabı diyorlardı) göksel kültürler ve göksel kültler açısından her zaman büyük önem taşımıştır. 21 aralık kuzey yarım kürede güneşin dibe vurduğu noktadır (ne garip bir tesadüf ki bu hikayeyi edit ederken, quechua dilinde çili'nin bir diğer anlamının da 'dünyanın dibe vurduğu nokta' olduğunu öğrendim). Bu gün doğanın ölme ve bir sonraki dirilme sürecinin, ki biz buna çille dönemi diyoruz, başlangıcıdır. Çille gecesinden sonra hava sıcaklığının bir daha aynı seviyelere gelmesi 60 gün alır ki, bu ilk cemre ile olur. Çille gecesi ile ilk cemrenin tam ortası 20-22 ocak günlerine denk gelir. Bu günler kuzey yarım kürenin en soğuk günleridir. Çille gecesi artık bu derin hikmet-i tabiye anlayışı ile idrak edilmese de irani kültürlerde yaygın olarak kutlanmaya devam etmektedir. Bu gecede özel kutlamalar yapılır, insanlar birbirinin yelda(çille) gecesini kutlarlar. Son hasattan beri saklanan meyveler, çerezler çıkarılır ve bir 'çille sofrası' kurulur. Çille sofrasına 'helva, peşmek, baslık, nogul (tatlıya batırılmış badem veya fıstık), karpuz, nar, kavun, armut, elma, ayva, badem, ceviz, kişmiş, nohut, patlak mısır, kavurğa gibi nimetler konur' derler. Ancak sofranın temel unsuru, çillenin gelini karpuz ve nardır. Ateş ve

güneş kültürünü bilen bazı yaşlılar bu meyvelerin kızılığının neyi simgelediğini, niye karpuzun ve narın çille sofrasının şahı olduğunu bilirler, ancak çille gecesi eğlenen çocukların keyfini kaçırmamak için, onların kafasını karıştırmamak için; bunu kendilerine

saklarlar. Çille gecesi nedir ? diye soranlara çille farsçada kırk.lık anlamına gelir ve 40 günlük soğuk dönemin adıdır derler. Çile dönemin kırıklık dönemi olacağını, kıran olacağını, kriz olacağını bilirler; ancak söylemezler. Çille dönemi çile dönemidir, kırıklıkların (hastalıkların) zayıf olanları kıldığı dönemdir. Kırkı atlatmak kışı atlatmaktır, kırkı çıkarıyorsanız derin kışı atlattınız demektir, doğanın yeniden uyanışını (nevruz) göreceksiniz demektir. Bizim 'kırkını çıkarmak' dediğimiz şey kışı atlatmaktır, krizi atlatmaktır, zorlayıcı bir dönemi geride bırakmaktır. Bu kavram grek dilinde krizis olarak yer alır. Krizis kavramını Hipokrat bir hastalığın dönüm noktası veya nöbet aşaması için kullanmıştır. Bu kavramın latinceye ve ardından frenk dillerine geçtiği ve çağdaş türkçedeki kriz kavramının da frenkçeden bize aktarıldığı düşünülür ki biz bunun pek de doğru olmadığına inanıyoruz. Bizce, kriz kavramı hastalıkla ilgili olarak kırık.lık zamanına genel olarak da bir kırıl.ma sürecine işaret etmektedir. Kırıl.ma bir sürecin yön değiştirmesi olarak da yorumlanabilir ki kriz sözünün eski grek dilinde ayırma, ayırıştırma, karar verme gibi anlamlar taşıması da bu yorumumuzu destekler niteliktedir.

Günümüzde nasıl ki azeriler çille'yi kırıklık olarak algılıyorlar ve bunun hastalık ifade eden kırıklık ile hiç bir ilgisi olmadığını düşünüyorlar ise, benzer şekilde grekler de çille gecesinden iki gece sonra idrak ettikleri kriz.mas gecesinin hastalıkla ilgili bir krizle değil, isa peygamberin sıfatı olan kriz ile ilgili olduğunu düşünmektedirler. Düşünmek ne kelime, bunun böyle olduğunu her kişi bilmektedir. Ne var ki, ters bir akıntıya kapılmış olan bu can her kişilerden birisi değildir. Krismas olarak anılan hristiyan yortusunun doğrudan bir kriz yortusu olduğunu yani bir çile yortusu olduğunu göstermek için önce Roma'ya gidelim. Roma imparatorluğunda kutlanan çok çeşitli bayram arasında kış gündönümü sürecinde kutlanan Saturnalya bayramının ayrı bir yeri vardır. Bu bayram, yöresel festivallerin çok ötesinde, Roma'nın hüküm sürdüğü her yerde yaygın ve geniş katılımlı olarak kutlanmıştır. Önceleri 17 aralıkta kutlanan bu festival daha sonra 23 aralığa kadar kaymış ya da uzamış ve bir festival dönemine dönüşmüştür. Bir ara 25 aralıkta Dies Natalis Sol Invictus olarak yani Yenilmez Güneşin Doğum Günü olarak da kutlanmış. Bu festivalin ulu Saturn (Güneş varken, Saturn kim ki ?) ile ilgili olduğu konusunda bir geyik ortada dolansa da; Roma tebası, günün anlam ve önemini fazla idrak etmeden, bu dönemi çılgın bir eğlence dönemi olarak değerlendirmiştir. Bu eğlenceler o kadar aşırıya varırmış ki, bazı köle sahipleri saturnalya günlerinde köle kılığına girer, köleler de sahip rolünü oynamış. Bu dönem içinde diğer zamanlarda pek de mübah görülmeyen zar atma, aşık atma gibi şans oyunları da çoluk çocuk her kişi tarafından oynanmış. Bu dönem Atina'da ve İyon şehirlerinde ise Kronia (Kıran ?) adı altında kutlanmıştır. Heredot'un yazdığına göre perslerin tüm bayramları arasında en büyük coşku ile kutlanan bayram bu kış gündönümü şenlikleri imiş. Romanın bu geleneği milattan sonra 3. ve 4. yüzyıllara kadar sürmüştür. Sonra ? Sonrasında, sizin de anlamaya başladığımız gibi, bu gelenek kriz.mas ve yeni.yıl kutlamaları olarak bugüne kadar süregelmiş. İnanmıyorsanız, köşedeki gazete büfesine sorun, size 'abla, tombala bu mevsimde olmaz, yılbaşına doğru getiriyoruz' diyecektir.

Hristiyan aleminin en büyük yortusunu bir kalemde bir yaban yortusuna bağlamak size fazla sert gelecekse, işi biraz yumuşatalım. Lazcada aralık ayı için kullanılan kavramlar kirsetuta ve xristona/xristana sözleridir. Tuta ay'dır, kresti ise buğu/buhar anlamındadır. Bu noktalardan çıkarak, kirsetuta = kirse.tuta : kresti.tuta = buğu/buhar.ayı olarak okuma

yapabiliriz. Ancak, günümüz türkçesi ile kirsetuta'nın anlamını daha iyi yakalamak için ben buhar.ayı değil, ocak.ayı demeyi tercih ederim. Zira, lazca ve hititçe bize bu yorumu yapmak için malzeme vermektedir. Bu dillerde

Paluri : yalaz, alev (laz dili)

Pahhur : ateş, alev (hitit dili)

anlamındadır. Kirsetuta'yı böyle okuyunca ve ona'nın lazcada yer/mekan'a işaret ettiği düşünülürken;

Kretsi.ona : buhar.yeri > ocak

olmaktadır, ancak lazcada günümüzde bu kullanım yoktur. Lazca bir hint.avrupa dili olsa idi, lazcada

Krest.ian : buhar.cı, buğu.cu, ateş.ci, alev.ci, ocak.cı

anlamlarına gelebilirdi. Nitekim, hristiyan demek için

Kirsiani: hristiyan (lazca)

diyoruz. Böylece hristiyanı, lazca etimolojik çözümleme ile, buharcı/buğucu yaptık. Aslında, ingilizcede Christ olarak anılan İsa Mesih'in bu isimlendirmesi yunanca khristos (meshedilmiş/yağlanmış/melhem sürülmüş) anlamından kaynaklanmaktadır. Zamanında kitabı çevirirken, çevirmen bunu ibrani dilinde meshedilmiş anlamına gelen 'mashiah' sözünün karşılığı olarak kullanmış. Bizce doğru çevirememiş, yaptığı çeviri tam olarak mesaj.cı isa'yı masaj.cı isa'ya dönüştürmüştür. İsa meshedilmiştir, yani isa'ya tanrısal bir mesaj verilmiştir ve isa mesih olmuştur. Ortada herhangi bir masajlanma (khristos(grek), anointed(ingiliz)) durumu, bizce yoktur. Mesaj.cı isa vardır, masaj.cı isa ise bir çeviri hatası olarak hala hristiyanların kafasını karıştırmaktadır. Belki de yalnızca benim kafamı karıştırmıştır, ancak ben de bu işi burada çözdüm sayılır. Siz de mesaj ve masaj'ı karıştıranlardansanız; her ikisi içinde 'sürme' deyimini öneririm. Nitekim, bizce, ibrahim'in dilinde de masiah hem sürülmüş (oğulmuş/yağlanmış/meshedilmiş) hem de sürülmüş (mesaj/mektup verilmiş) anlamına gelmektedir. Bizce isa'nun mesiah olmasının üçüncü bir anlamı da, isa'nın moşe olması yani moşh kavminden gelmesidir. Moşh kavimi Adem'den Muhammed'e kadar sayısız mesih çıkarmış bir kavimdir. Bu kavimin mesajcıları zamana ve zemine uygun güçlü mesajlar verdikleri için; tarih boyunca bu mesajcıların peşlerine takılan çok olmuştur. Bunları izlerseniz moşh kavminin memleketine yani cennete gidebilirsiniz. Bunlara inanmadığınızı biliyorum, hatta 'cennet hurrilerin memleketidir' desem de inanmayacaksınız. Zaten, hurrilerin memleketi için de 'o eski halinden eser yok şimdi' diyorlar. Siz de haklı olabilirsiniz ?

Hristiyan ismi bir ölçüde kriz (kış/kırıklık/hastalık/nöbet/titreme/acıkma/çile) zamanında buğu ile, melhem ile yapılan sürme/sürtme/sevme/sağaltma eylemi ile ilintilidir. Daha derine giderseniz, çile'den (kırklıktan/soğuktan) korunmak için elini birbirine süren, elini oğuşturan, elini vücuduna süren, kendine masaj yapan derin atalarımızı görürsünüz.

Mağaranın karanlık bir köşesinde, küçük bir ateşin üzerine postu ve kendi vücudu ile çadır kurup buğulama/buharlama usulü ile ısınmaya çalışan insanları görürsünüz. İşte, bu çile döneminin başladığı aralık ayı lazca da kirse.tuta'dır; buğu.aydır, buhar.aydır, ocak ayıdır.

Postu/Battaniyesi ve kendi vücudu ile ateşin üzerine çullanan insanın buğulama/buharlama değil kurulama yaptığını da düşünebilirsiniz. Nemlenmiş veya ıslanmış vücudunu veya giysilerini kurduğunu varsayabilirsiniz. Hint.Avrupa dillerinde *kreus sesi kuru.mak, don.mak anlamları taşıyan bir sestir. Grekçenin krystallos (buz, kristal) ve krisis (kriz) kavramı, bizim kuru.luk kavramımız, ingilizcenin crust (kuru, kurumuş (kabuk)) kavramları bu kökten geldiği gibi, eski iran dilindeki xruzdra (sert/kuru) kavramı da bu kökten gelmektedir. Eski iran dili avestani bir hint.avrupa dili olarak anıldığına göre,

Xruzdra.ian : Kuruyan, Kurutan

olacaktır, ki yine buhara, ateşe ve ocağa geri döndüğümüzü söyleyebiliriz. Böylece, lazca bir hint.avrupa dili olarak anılmasa da, lazların xrist.ona (aralık ayı) sözünü kuru.yer, kuruma.yeri, kurutma.yeri olarak yeni ocak olarak okuyabiliriz. Kirse.tuta (aralık ayı) deyimini de buhar.ayı, ocak.ayı olarak okuduğumuz için lazca da aralık ayının anlamlarını hristiyan'ın bildik anlamından bağımsız olarak açıklamış oluyoruz.

Şimdi İsa'ya (Christ) geri dönelim. İsa'ya krist sıfatının verilmesi onun çarmıha gerilmiş olduğunun bir ifadesidir:

Jesus Christ : Jesus Cross.ed : İsa Çarmıh.lı

olarak okunmalıdır. Çarmıh için kullanılan

Cross (ingilize)

Croce (italyanca)

Croix (fransızca)

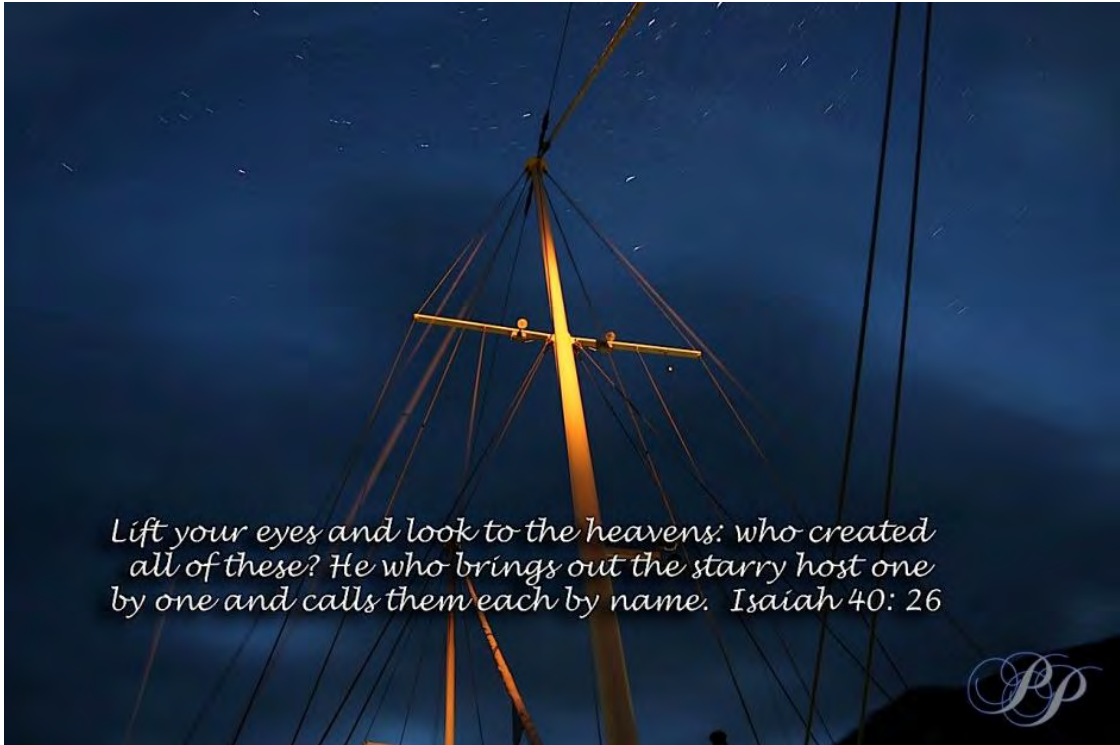
Cruz : (ispanyol/portekiz)

Kruis : (flaman)

Kreuz : (alman)

sözlerinin hepsinin latince crux (çarmıh) kavramından geldiğini yazar ansiklopediler. Bir de, bu latince deyim kökeninin fenike dilinde uzun direk veya kalas anlamına gelen bir sözden latinceye geçtiğini speküle ederler yine aynı kaynaklar. Biz de böyle düşünüyoruz, crux (türkçe okursak: kuru) fenik teknelerinin yelken direğidir, ağaçtan yapıldığını bilirsiniz, ancak ağacın kendisi direk olmaz; ağacın kuru'su direk olur! Yelken direği için tek kuru yetmez, iki kuru'yu birbirine dik açı ile geçirmeniz gerekir, İşte bu geçmeye 'cross' denir ki türkçede haç veya çarmıh olarak anılan şekil budur ve iki kurudan(crux) oluşan bu geçme(cross) hristiyan inancının en temel sembolüdür.

Bu anlayış içinde, İsa'nın doğumunun nasıl olup da krist.mas (kriz.toplanması : kriz.yumağı) olarak anıldığını anlamak ise pek zor değildir. Kış gündönümü şenlikleri yalnızca orta doğu coğrafyasında değil avrupa'da, uzak doğu'da ve amerika'da da çeşitli biçimlerde tarih boyunca idrak edilmiştir. Bu geleneksel kutlamalar arasında iranlıların yalda gecesi özel bir yere sahiptir. Çünkü bu gelenek yazılı olarak bilgi sahibi olduğumuz en eski kış yıldönümü şenliğidir. Heredot'un milattan önce 5. yüzyılda düştüğü kayıtlara göre; kış gündönümü kutlamaları perslerin en büyük bayramları imiş. Pers imparatorluğunun zerdüşt inancını temel aldığı, yalda (bunu yaldız, yıldız, yalaz olarak alabilirsiniz) gecesinin ulu mitra'nın doğumunu kutsamasına yönelik olduğu ve mithra'nın 22 aralık sabahı şafak vakti bakire bir anneye doğan bir bebek olarak dünyaya geldiği düşünüldüğünde; yalda veya çille gecesinin nasıl olup da kriz.mas'a dönüştüğünü anlamak pek de zor olmasa gerektir. Zerdüşt inancında sembol olarak sıklıkla iyiliğin, güzelliğin, doğruluğun ve kudretin simgesi olarak güneş, ışık ve ateş kullanılır. Çille gecesi ateşlerinin, mumlarının, çille gecesi narının, karpuzunun kırmızılığı ışığa, ateşe ve güneşe sembolik göndermelerdir. Roma festivali saturnalya'nın da resmi anlamının güneş ve doğum olması bunun güneş kültü ve çille gecesi ile ilintili olduğunu bize gösterir. Bu ışık ve doğum temaları Roma tebasının külliyen hristiyanlaşması süreci içinde bire bir kullanılmıştır. Ne sembollerde, ne zamanda, ne de, bizim gösterdiğimiz gibi, isimlendirmede bir değişiklik söz konusu olmamıştır. Yabanlar kadim yortularını kutlamaya devam etmişler, ancak artık kanonik hale gelmiş olan bir anlayış içinde kilise yaban kavramlarının sahibi olmuştur. İsa bir isimdir, bu isim ile kayıt düşülmemiş olsa da İsa'nın yaşadığı düşünülen zamanlarda İsa ile ilintili bazı adli olayların olduğu Roma kayıtlarından anlaşılmaktadır. İsa'nın çarmıh.lı (christ) olması ise, muhtemelen 3. ve 4. yüzyıllarda hristiyan inancının kanonik (nizami) hale getirilmesi sürecinde olmuştur.

Night of Cruise.Mast ?

Perslerin Yaldası > Romanın Saturnalyası > Hristiyanların Kristması > Seküler Yılbaşı kutlamaları izleği belki bazı avrupalı hristiyanlar için anlamlı bir süreklilik ifade edebilir. Biz bu geleneğin doğu anadolu ve güney.kafkasyalı halklar için perslerin yaldızlı bayramı yaldadan daha eski ve acılı bir geçmişi olduğunu düşünüyoruz. Azerilerin çille gecesini adlandırması bu çileli geçmişi biz hep hatırlatacak. Çile gecesini, çile mevsiminin başlangıcı idi. O insanlar az bir erzak ile anadolu'nun ve kafkasyanın yükseklerinde her kış büyük çileler çektiler. Büyük çileye başlamadan önce derin kışı işaret eden ilk/son ışık ile birlikte ellerindeki tüm yiyecekleri günlerce yiyen insanları düşünün. Bundan sonra çok az bir yemek ile soğukta titreme nöbetleri geçirerek, bir ateşin etrafında haftalarca beklemek durumunda kalacaklar. Üşüyecekler, titreyecekler, acıkacaklar, sıkılacaklar, inmeler gelecek; yine de inlerinden dışarı pek çıkamayacaklar. Bir ateşin etrafında halka olup bekleyecekler, çileleri ilk cemreye kadar sürecek. İşte bunun nedenle tarikat erbabının kırk günlük perhiz sürecine de çile denir. İsterseniz kırk gün sürdüğü için deyin, isterseniz çektikleri acıdan deyin, çilenin çilesinden deyin. Büyük çile döneminin mecburi perhizi daha sonra çeşitli oruç pratiklerine de dönüşmüştür. Büyük çileden önce aşırıya kaçmak adettendir, yoksa kırkımızı çıkaramayabiliriz.

İsa Kuru Çilesini Çekerken, 23 Aralık 2012, Newhell Street, New York City.